

Om å trene på frihet

Hovedfagsstudiet skal gi studenten dypere innsikt i fagets teori og metode gjennom erfaring med å behandle faglig stoff både kunstnerisk, praktisk og teoretisk. Det tar sikte på å utvikle en selvstendig holdning til faglige problemer og skal høyne både den kunstneriske og faglige kompetansen hos studenten.

(Fra Midlertidig reglement for hovedfag - Kunsthøgskolen i Bergen 1997)

Min opplevelse ved å lese faglige studieplaner og ved å delta i dagliglivet på kunsthøgskolen ligger langt fra hverandre. Planene er ikke løgnaktige. Men deres formelle og ganske vanntette språk forteller, rimelig nok, lite om den flytende hverdagen: om alt studenter og lærere er usikre på, om de bevegelige og gjensidige forhold mellom ånd og materie, mål og middel, påvirkning og selvstendighet, makt og avmakt. Kunsten er i endring. Kriterier for faglig kompetanse er i endring. Samfunnet er i endring. En skole er en liten boks som fortetter en del slike forhold.

Følelsen av å inneha selvstendig holdning og dypere innsikt er kort sagt ikke påtrengende hver time på dagen.

Frihet er et begrep med høy status i kunstens verden - men ikke så ofte med kvalifiserte diskusjoner om hva nå frihet er. Her finner vi fra Arne Næss et forslag - ikke på definisjon av en ferdig frihet, men på en måte å arbeide henimot frihet:

- *Men hvordan blir man friere?*

- *Med et moderne ord - det må trening til. Og for å trene på frihet må du prøve den ut.*

- *Hvilket vil si?*

- *At du skal oppsøke konflikter. Søk deg inn mot konfliktens kjerne! Slik vil du gradvis føle din frihetsgrad øke. Før eller siden må du likevel inn i konflikter. Da hjelper det å ha vært der før, for å greie påkjenningsene.*

(Arne Næss i intervju i Dagbladet 4.november 1999)

En konflikt har, så lenge den er konflikt, gjerne sider som ikke passer sammen, synspunkter som ikke er samordnet i verken form eller innhold, ubalanse i makt og i partenes uttrykksevner. Utviklende forskjellighet, som for eksempel Kunsthøgskolen har som et uttalt mål for samlivet i skolen, foregår ikke alltid i ordnede former av likeverd og gjensidig respekt - snarere med varierende grad av både ubehag og anstrengelse mens det pågår. Slik er det når livet blir virkelig.

Kanskje kan en kunstnerisk oppgave i denne sammenheng nettopp beskrives som en konflikt. Å søke seg inn mot oppgavens kjerne, og ikke fortrenge dens forstyrrende spørsmål, dens konkurrerende aspekter, dens uendelige tvil og dens evige uferdighet, vil i så fall kunne sees på som trening i frihet.

Men hva skal friheten tjene til?

Gi bredere tilgang til informasjon. Få øyet til å se mer. Få øret til å høre en bakenforliggende klang. Hjelp til å lese undertekst. Få hjernen til å bruke nye koblinger - som igjen gir Noe Nytt - ny forståelse - nettopp de kvalitetene vitenskap og kunst viser til som eksistensberettigelse.

Hvordan trener man på faglig frihet i en statlig institusjon? Kanskje for eksempel: ved iblant å erkjenne frihetens fravær. Ved noen ganger å si at keiseren ikke har klær. Ved å innrømme at kanskje man selv ikke har klær på?